

Súd: Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
Spisová značka: 19SVs/1/2023
Identifikačné číslo spisu: 9623200358
Dátum vydania rozhodnutia: 13. novembra 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Trenčan
Funkcia: predseda senátu
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:9623200358.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Mariána Trenčana a členov senátu JUDr. Petry Príbelskej, PhD., JUDr. Mariána Fečíka, prof. JUDr. PhDr. Petra Potáscha, PhD., JUDr. Violy Takáčovej, PhD., JUDr. Michala Matulníka, PhD. a JUDr. Martina Tisa, v právnej veci žalobcu: AGS spol. s r.o., so sídlom v Prievidzi, Priemyselná č. 14, IČO: 31 618 375, právne zast.: JUDr. Milanom Ragasom, advokátom a konateľom WITT&KLEIM ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA S.R.O., so sídlom v Banskej Bystrici, Dolná č. 6, IČO: 47 257 164, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8 a 10, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej z 13. februára 2020, číslo 0004431002020, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 23. júla 2020, č. k. 25Sa/4/2020-60, t a k t o

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 23. júla 2020, č. k. 25Sa/4/2020-60 sa m e n í tak, že rozhodnutie žalovanej z 13. februára 2020, číslo 0004431002020 sa z r u š u j e a vec sa jej v r a c i a na ďalšie konanie.

Žalobca m á voči žalovanej n á r o k na úplnú náhradu trov konania na krajskom súde a kasačnom súde.

O d ô v o d n e n i e

I. Priebeh administratívneho konania

1. Sociálna poisťovňa, pobočka Prievidza ako prvostupňový správny orgán rozhodnutím z 02. decembra 2019, číslo: 700-1010860919-GC04/19 postupom podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod deviaty a § 240 zákona č. 460/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) predpísala žalobcovi za obdobie december 2018 penále v sume 49,96 eur, vypočítané z dlžnej sumy poistného na nemocenské poistenie, poistného na starobné poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, poistného na invalidné poistenie, poistného na úrazové poistenie, poistného na garančné poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti, poistného do rezervného fondu solidarity, vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa

splatnosti poistného a povinných príspevkov do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici. Penále bolo vypočítané z dlžnej sumy poistného a povinných príspevkov za mesiac december 2018 v celkovej výške 11.102,90 eur, doba splatnosti poistného bola dohodnutá k 26. marcu 2019, pričom žalobca poistné zaplatil dňa 04. apríla 2019, a teda bol v omeškani deväť (9) dní; rozhodnutie o predpísaní penále nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť 24. decembra 2019. Vzhľadom na to, že žalobca povinnosť uloženú vo vyššie uvedenom rozhodnutí z 02. decembra 2019 dobrovoľne nesplnil, prvostupňový správny orgán v súlade s § 225c zákona č. 461/2003 Z. z. vydal rozhodnutie o začatí konania vo veci vymáhania pohľadávok z 02. januára 2020, číslo 0004431002020 a následne rozhodnutím zo 07. januára 2020, číslo 0004431002020 podľa § 225j ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. upovedomil povinného (žalobcu) o začatí vymáhania pohľadávok.

2. Žalobca predmetné upovedomenie o začatí vymáhania pohľadávok napadol odvolaním, v ktorom primárne poukázal na skutočnosť, že Okresný súd Trenčín uznesením z 26. novembra 2019 začal voči žalobcovi reštrukturalizačné konanie (uznesenie bolo v Obchodnom vestníku zverejnené dňa 02. decembra 2019) a následne uznesením z 27. decembra 2019 povolil reštrukturalizáciu žalobcu (uznesenie bolo v Obchodnom vestníku zverejnené dňa 07. januára 2020). Podporne tiež poukázal na znenie § 120 ods. 1,2, § 114 ods. 1 písm. b/, § 118 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 7/2005 Z. z.“) a dospel k záveru, že skutkové deje, z ktorých pohľadávka vymáhaná na základe upovedomenia vyplýva, nastali pred začatím reštrukturalizácie žalobcu. V rovnakom období bolo taktiež vydané prvostupňové správne rozhodnutie, na základe ktorého sa pohľadávka Sociálnej poisťovne vymáha. Mal za to, že pohľadávka, ktorá je vymáhaná v konaní, v ktorom bolo vydané upovedomenie, je pohľadávkou tzv. starou, a teda pohľadávkou spadajúcou do režimu, v ktorom ju je možné uplatniť výlučne spôsobom upraveným v § 120 zákona č. 7/2005 Z. z., a teda jej prihlásením do reštrukturalizácie žalobcu. Potom na konanie o vymoženie pohľadávky v zmysle upovedomenia sa mal aplikovať § 114 ods. 1 písm. b/ zákona č. 7/2005 Z. z., nakoľko voči žalobcovi bolo začaté reštrukturalizačné konanie, a teda vykonávacie konanie ex lege nemohlo začať, respektíve ak začalo, tak sa ex lege prerušilo a povolením reštrukturalizácie v zmysle § 118 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z. z. sa zastavilo.

3. Žalovaná rozhodnutím z 13. februára 2020, číslo 0004431002020 odvolanie žalobcu zamietla a potvrdila prvostupňové správne rozhodnutie zo 07. januára 2020 dôvodiac pritom, že právo Sociálnej poisťovne vymáhať predpísané penále vzniká na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Pred predpísaním penále neexistuje žiadna povinnosť, ktorú by mohol účastník konania plniť a Sociálna poisťovňa nemá žiadnu pohľadávku, ktorú by si mohla voči účastníkovi konania uplatňovať. Penále vzniká samostatne a stáva sa pohľadávkou až jeho predpísaním, ktorú je možné vymáhať na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Sociálna poisťovňa bola oprávnená predpísať penále žalobcovi aj po začatí reštrukturalizačného konania, keďže žiadne ustanovenie zákona č. 7/2005 Z. z. túto možnosť Sociálnej poisťovne nevyklučuje. Predmetné penále vzniklo ako pohľadávka až po začatí reštrukturalizácie, a teda s poukazom na uvedenú skutočnosť ide o prednostnú pohľadávku, na ktorú v súlade s ustanovením § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania, ani sa nezahŕňa do reštrukturalizačného plánu. Dodala, že penále nie je možné spájať s peňažnými sankciami. Penále je samostatnou pohľadávkou, ktorá predstavuje nesplnenie zákonnej povinnosti. Nárok na penále nevzniká priamo zo zákona, ale porušením stanovených povinností vzniká Sociálnej poisťovni povinnosť predpísať penále. Až predpísaním penále vzniká Sociálnej poisťovni pohľadávka, ktorú je možné vymáhať na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Podmienky na začatie konania vo veciach vymáhania pohľadávok v súlade s § 225a ods. 3 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z. z. boli preto splnené.

II. Konanie pred krajským súdom

4. Žalobca rozhodnutie žalovanej z 13. februára 2020, číslo 0004431002020 napadol správnu žalobou namietajúc nesprávne právne posúdenie veci a nedostatočne zistený skutkový stav. Primárne a odhliadnuc od dôvodov obsiahnutých v odvolaní podanom proti prvostupňovému správne rozhodnutiu ďalej namietal, že penále v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z. má sankčnú povahu v

prípade omeškania s úhradou poistného, ide teda z pohľadu právneho dôvodu vzniku podľa zákona č. 7/2005 Z. z. o určité osobitnú právnu formu úroku z omeškania upravenú špecificky zákonom č. 461/2003 Z. z. pre účely sociálneho poistenia, pričom jediný rozdiel oproti iným sankciám za omeškание spočíva v názve. Penále predpísané exekučným titulom má podľa žalobcu charakter sankcie za omeškание so zaplatením poistného, pričom na účely reštrukturalizačného konania predstavuje svojou povahou príslušenstvo k istine, ktoré malo byť v zmysle ustanovení zákona č. 7/2005 Z. z. prihlásené do reštrukturalizácie. Zdôraznil, že žalobca prechádza procesom reštrukturalizácie, a je teda na mieste aplikovať i príslušné ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z., ktorý má vo vzťahu k zákonu č. 461/2003 Z. z. špeciálnu povahu v zmysle zásady *lex specialis derogat legi generali*. Pohľadávka v podobe penále vznikla podľa § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. v okamihu omeškania s platením poistného, nakoľko týmto okamihom žalobcovi vznikla povinnosť, respektíve mu bolo umožnené penále ako sankciu za omeškание s platením poistného Sociálnej poisťovni zaplatiť. Nakoľko pohľadávka preukázane vznikla pred začatím reštrukturalizácie žalobcu, ide o tzv. „starú pohľadávku“ žalobcu (respektíve o „starý dlh“), ktorú je potrebné prihlásiť do reštrukturalizácie prihláškou zákonom č. 7/2005 Z. z. ustanoveným spôsobom. Zákon č. 7/2005 Z. z. ustanovuje vlastné pravidlá pre určenie vzniku pohľadávky, ktorým je potrebné podrobiť akúkoľvek potenciálne uplatniteľnú pohľadávku voči žalobcovi, a ktoré sú uvedené v § 120 zákona č. 7/2005 Z. z. V zmysle uvedeného ustanovenia vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, kedy dlžník (žalobca) bol po prvý krát oprávnený plniť takúto pohľadávku, čo v prípade omeškania s úhradou poistného predstavuje okamih omeškania. Rovnako poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 23. mája 2017, sp. zn. 1Sžf/2/2016 reprezentujúci najaktuálnejšiu judikatúru týkajúcu sa síce úrokov z omeškania podľa zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 563/2009 Z. z.“), avšak čo do samotnej podstaty korešpondujúci s tu prejednávanou vecou.

5. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) napadnutým rozsudkom z 23. júla 2020, č. k. 25Sa/4/2020-60 postupom podľa § 190 zákona č. 162/2015 Z. z. - Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) správnu žalobu podanú proti rozhodnutiu žalovanej z 13. februára 2020, číslo 0004431002020 ako nedôvodnú zamietol.

6. Krajský súd námietku žalobcu týkajúcu sa nezákonnosti vymáhania pohľadávky v dôsledku začatia reštrukturalizácie žalobcu s poukazom na to, že penále ako sankcia má byť predpísaná ku dňu začatia reštrukturalizačného konania a prihlásená do reštrukturalizácie, inak sa stane voči dlžníkovi nevymáhateľným vyhodnotil ako nedôvodnú. Z § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. vyplýva povinnosť, nie možnosť predpísať penále každému platiteľovi poistného na sociálne poistenie, ktorý porušuje svoje zákonné odvodové povinnosti. Penále je základným, zákonom ustanoveným právnym následkom nesplnenia zákonnej odvodovej povinnosti, t. j. jej nesplnenia včas, nesplnenia v správnej výške alebo nesplnenia vôbec. Právo Sociálnej poisťovne vymáhať predpísané penále vzniká na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Pred predpísaním penále neexistuje žiadna povinnosť, ktorú by mohol účastník konania plniť a Sociálna poisťovňa nemá žiadnu pohľadávku, ktorú by si mohla voči účastníkovi konania uplatňovať. Penále upravené osobitným právnym predpisom, t. j. zákonom č. 461/2003 Z. z., sa nepovažuje za príslušenstvo istiny (poistného a príspevkov), penále vzniká samostatne a stáva sa pohľadávkou až jeho predpísaním, ktorú je možné vymáhať na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Sociálna poisťovňa bola oprávnená predpísať penále žalobcovi aj po začatí reštrukturalizačného konania, pretože predmetné penále vzniklo ako pohľadávka až po začatí reštrukturalizácie, a teda s poukazom na uvedenú skutočnosť ide o prednostnú pohľadávku, na ktorú v súlade s ustanovením § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňa do reštrukturalizačného plánu. Podľa názoru súdu sa s uvedeným správne orgány dôsledne vysporiadali, ak vyslovili záver, že nie je možné penále spájať s príslušenstvom pohľadávky, ani s peňažnými sankciami. V zmysle § 121 ods. 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník príslušenstvom pohľadávky sú úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením. V súlade s uvedenou zákonnou dikciou, penále nie je príslušenstvom pohľadávky, ani sankciou za neplnenie povinností, ale samostatnou pohľadávkou, ktorú predstavuje nesplnenie zákonnej povinnosti. Pokiaľ reštrukturalizačné konanie žalobcu bolo začaté dňa 03. decembra 2019 a rozhodnutie o predpísaní penále (exekučný titul) nadobudlo právoplatnosť až 24. decembra 2019, potom pohľadávka na penále vznikla až 24. decembra

2019, čiže až po začatí reštrukturalizačného konania u žalobcu. Námiatku žalobcu ohľadom potreby aplikácie najaktuálnejšej judikatúry najvyšších súdnych autorít krajský súd vyhodnotil ako neopodstatnenú, keď žalobca neuviedol žiadnu relevantnú judikatúru, ktorá by pojednávala o penále podľa zákona č. 461/2003 Z. z. v súvislosti s reštrukturalizáciou. Žalobca uviedol len judikatúru, ktorá sa týka úrokov z omeškania vyrubených rozhodnutiami daňových orgánov v súvislosti s reštrukturalizáciou.

7. Žalovanej náhradu trov konania nepriznal.

III. Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

8. Proti tomuto rozsudku podal žalobca v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť.

9. Namietal, že krajský súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP) a tiež, že sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu (§ 440 ods. 1 písm. h/ SSP).

10. V súvislosti s namietaným nesprávnym právnym posúdením žalobca vo vzťahu k penále uvádzal, že sa jedná o určitú formu sankcie z omeškania upravenú v zákone č. 461/2003 Z. z. pre účely sociálneho poistenia, pričom jediný rozdiel oproti iným sankciám za omeškanie spočíva v názve, ktorý špecificky pre zákon č. 461/2003 Z. z. zákonodarca zvolil ako penále. Uviedol, že žalobca prešiel procesom reštrukturalizácie, a teda je na mieste aplikovať špeciálnu úpravu zákona č. 7/2005 Z. z. ako lex specialis, nakoľko zákon č. 461/2003 Z. z. neobsahuje osobitnú a komplexnú právnu úpravu, ktorá by sa v prípade výskytu takejto situácie aplikovala. Zákon č. 7/2005 Z. z. má teda špeciálnu povahu vo vzťahu k zákonu č. 7/2005 Z. z., ktorý sa aplikuje vo všeobecnej rovine (aj) mimo právnych vzťahov zasiahnutých reštrukturalizačným konaním. Výklad, ktorý nesmeruje k úplnému vysporiadaniu majetkových vzťahov za obdobie do začatia reštrukturalizačného konania a smeruje k preneseniu majetkových vzťahov spadajúcich skutkovo (ekonomicky) do obdobia pred začatím reštrukturalizačného konania do ďalšej právnej a ekonomickej existencie žalobcu po úspešnom ukončení reštrukturalizácie nemôžu byť považované za súladné s účelom reštrukturalizácie a zmyslom zákona č. 7/2005 Z. z. a išlo by o formalistický náhľad na žalobcom nastolené právne otázky s potenciálnymi následkami.

11. Nezákonne predpísané penále z primárnej pohľadávky, ktorou je poistné za obdobie december 2018, od ktorej sa predpísané odvíja, a to po začatí reštrukturalizačného konania, nemá a nemôže mať oporu v platnom práve, nakoľko celkom zjavne odporuje účelu zákona č. 7/2005 Z. z. a samotnej reštrukturalizácie a významným spôsobom narúša legitímne očakávanie žalobcu. Nakoľko účel reštrukturalizácie je ozdravenie podniku dlžníka a pomerné uspokojovanie veriteľov pri zachovaní podniku a podnikania dlžníka, a teda určité usporiadanie právnych vzťahov skutkovo spadajúcich pred určitý okamih, sú obdobné rozhodnutia ako exekučný titul, upovedomenie, druhostupňové rozhodnutie a rozsudok krajského súdu celkom zjavne v rozpore s legitímnym očakávaním, ku ktorému sa hlási i Ústavný súd Slovenskej republiky, nakoľko v konečnom dôsledku v rozpore s právnymi predpismi stanovujú povinnosť žalobcovi uhrádzať pohľadávky neprihlásené do reštrukturalizácie, i keď po stránke skutkovej vznikli pred reštrukturalizáciou, a teda podliehajú režimu zákona č. 7/2005 Z. z. Krajský súd pochybil, keď pri aplikácii právnych predpisov nezohľadnil účel zákona č. 7/2005 Z. z. Ak totiž jeden právny predpis (zákon č. 7/2005 Z. z.) garantuje žalobcovi (dlžníkovi), že v prípade začatia reštrukturalizačného konania nemožno individuálne vymáhať pohľadávky a navyiac v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu možnosť vymáhať jeho záväzky riadne a včas neprihlásené do reštrukturalizácie zaniká, postupom krajského súdu a v konečnom dôsledku i žalovanej dochádza k vážnemu zásahu do práv, právom chránených záujmov a legitímnych očakávaní žalobcu. Zotrval na názore, že v danej veci bolo potrebné aplikovať ustanovenia zákona č. 461/2003 Z. z. v kontexte § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z., z čoho jednoznačne vyplýva záver, že i keď správny orgán je povinný ukladať povinnosti výlučne rozhodnutím, je tak oprávnený vykonať iba do začatia reštrukturalizačného konania s ohľadom na skutočnosť, že primárna pohľadávka (predpis poistného) má nesporne charakter pohľadávky spadajúcej do obdobia pred reštrukturalizačným konaním a takýto charakter má všetko na ňu viažuce sa príslušenstvo. Exekučný titul o predpísaní penále tak podľa žalobcu nemal byť nikdy vydaný, respektíve mal byť vydaný do začatia reštrukturalizačného konania.

Ak bol vydaný v rozpore s uvedeným, nemala byť pohľadávka z takéhoto rozhodnutia vymáhateľná. Primárna pohľadávka, z ktorej sa penále podľa exekučného titulu predpísali, vznikla okamihom, kedy ju bolo možné prvý krát plniť, čo rovnako platí pre penále samotné, ktoré bolo možné plniť najneskôr prvý deň omeškania, t. j. deň nasledujúci po splatnosti primárnej pohľadávky. Nakoľko teda moment vzniku pohľadávky nastal pred začatím reštrukturalizácie žalobcu, pohľadávka sa spravuje režimom, kedy je potrebné ju v prihlasovacej lehote podľa zákona č. 7/2005 Z. z. prihlásiť do reštrukturalizácie vrátane príslušenstva k nej a bez ohľadu na to, či takéto príslušenstvo existuje čo do vyčísľiteľnej formy, alebo ako podmienenú pohľadávku, ktorá síce vznikne po začatí reštrukturalizačného konania, ale jej vznik je založený na skutkovom deji spadajúcom do obdobia pred začatím reštrukturalizačného konania. Pokiaľ potom pohľadávku z exekučného titulu nemožno individuálne vymáhať, je podľa názoru žalobcu namieste aplikovať § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého sa nepredpisuje penále, ak ide o nevymáhateľnú pohľadávku. Prvostupňovému správne orgánu teda zanikla povinnosť (možnosť) penále predpísať dňom 03. decembra 2019, kedy nadobudlo účinky začatie reštrukturalizačného konania.

12. Ďalej žalobca aj s poukazom na § 120 ods. 1-3 zákona č. 7/2005 Z. z. uviedol, že na základe diferenciačného kritéria času vzniku pohľadávky v reštrukturalizácii možno rozlišovať dve základné skupiny pohľadávok veriteľov žalobcu, a to 1/ pohľadávky, ktoré sa uplatňujú prihláškou podľa § 120 a nasl. zákona č. 7/2005 Z. z. a 2/ prednostné pohľadávky podľa § 120 ods. 2 menovaného zákona s tým, že pohľadávky uplatňované v reštrukturalizácii prihláškou predstavujú rozhodujúcu skupinu pohľadávok, ktoré sú identifikované v zákone č. 7/2005 Z. z. ako tzv. staré dlhy, ktorých modifikácia a následné (s)plnenie je v zásade konečným cieľom (a výsledkom) reštrukturalizácie, pričom ide o pohľadávky, ktorých skutkové okolnosti vzniku spadajú pred začiatok reštrukturalizačného konania a osoby oprávnené z takýchto pohľadávok sú povinné v záujme aspoň čiastočného uspokojenia ich prihlásiť spôsobom ustanoveným zákonom č. 7/2005 Z. z. do reštrukturalizácie tým, že pokiaľ tieto prihláškou uplatnené nebudú, v dôsledku potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zanikne právo tieto nároky voči dlžníkovi vymáhať. Naopak, za prednostné pohľadávky zákon č. 7/2005 Z. z. považuje také pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, t. j. po jeho začatí, pričom na ne nespôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania a ani sa spravidla nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu. Rozhodujúcim kritériom pre uspokojovanie peňažných pohľadávok v reštrukturalizácii je teda moment ich vzniku. V tejto súvislosti žalobca poukázal na § 120 ods. 2 veta posledná zákona č. 7/2005 Z. z. v znení účinnom od 01. marca 2017, podľa ktorého vznikom pohľadávky zo súkromnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih vzniku práva na plnenie podľa § 488 Občianskeho zákonníka bez ohľadu na to, či už nastal čas plnenia. Vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvý krát oprávnený plniť takúto pohľadávku. Aj v zmysle dôvodovej správy k zákonu č. 337/2016 Z. z. (po správnom zákone č. 377/2016 Z. z.; pozn. súdu), ktorý s účinnosťou od 01. marca 2017 novelizoval § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. vyplýva, že splatnosť pohľadávky nie je podmienka vzniku pohľadávky, a teda správny postup pre rozlíšenie „starého“ a „nového“ dlhu sú výlučne skutkové okolnosti vzniku pohľadávky. V tomto smere žalobca uviedol, že pre vznik pohľadávky nie je dôležité rozhodnutie, ktoré dá pohľadávke (predpísanému penále) formu, ale dôležitý je skutkový vznik pohľadávky, vo vzťahu k penále datovaný k okamihu omeškania s úhradou primárnej pohľadávky.

13. Zdôraznil, že zámerom zákonodarcu nebolo prijať takú právnu úpravu, ktorá by popierala účel iného právneho predpisu. Ak je teda účelom zákona č. 7/2005 Z. z. a reštrukturalizácie vo všeobecnosti uspokojenie pohľadávok spadajúcich do obdobia pred reštrukturalizačným konaním za súčasného zachovania podstatnej časti podniku dlžníka a zánik vymáhateľnosti tých pohľadávok spadajúcich do obdobia pred reštrukturalizačným konaním, ktoré nie sú v rámci tohto procesu zahrnuté do schváleného a potvrdeného reštrukturalizačného plánu, nemôže byť § 240 ods. 1 v spojení s § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. vykladané takým spôsobom, že pohľadávky zjavne spadajúce do tzv. starých dlhov budú jednoduchou skutkovou / právnou konštrukciou, ktorá nemá oporu v žiadnom explicitnom ustanovení zákona č. 7/2005 Z. z. a/alebo zákona č. 461/2003 Z. z. jednoducho prenesené do tzv. nových dlhov. Účelom § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. je predovšetkým zabezpečenie hospodárnosti konania prvostupňového správneho orgánu a predchádzanie vydávania takých rozhodnutí, ktoré v konečnom dôsledku nemôžu viesť k úspešnému vymoženiu pohľadávky. Podľa názoru žalobcu nie je možné vykladať § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. tak ako to presadzujú správne orgány a tiež krajský súd, nakoľko by fakticky (ad absurdum) nemuselo dôjsť k

aplikácii tohto ustanovenia nikdy, nakoľko by všetko penále bolo predpisované rozhodnutiami a jediné čo postačovalo je, aby boli samotné rozhodnutia vydávané až po začatí reštrukturalizačného konania; inak povedané, postačuje, aby prvostupňový správny orgán počkal do začatia reštrukturalizačného konania a tým sa vyhol aplikácii § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z.

14. Žalobca sa rovnako vyjadril k charakteru penále ako pohľadávky (príslušenstva), keď uvádzal, že pohľadávka plynúca z exekučného titulu bola, je a vždy bude závisieť od inej, primárnej pohľadávky, a to čo do právneho dôvodu a výšky, a je teda výlučne príslušenstvom primárnej pohľadávky (istiny), ku ktorej má podriadený (akcesorický) vzťah z dôvodu, že sa od tejto odvíja ako svojou existenciou (právnym dôvodom vzniku) tak výškou (0,05% denne z dlžnej sumy). Penále svojim obsahom predstavuje sankciu za riadne a včasné nesplnenie povinnosti plniť, čo je podmienkou pre vznik nároku na zaplatenie tejto sankcie, ktorá má naprieč právnym poriadkom rôzny názov - úrok z omeškania, poplatok z omeškania, penále, čo v zásade závisí od aplikovaného právneho predpisu. Rozhodnutie o predpísaní penále môže mať a v zásade aj má aj konštitutívne účinky, avšak iba v režime mimo reštrukturalizačného konania, ktoré stanovuje osobitný spôsob nahliadania na vznik pohľadávok prostredníctvom § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z.

15. V súvislosti s namietaným odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu žalobca analogicky poukázal na rozsudok najvyššieho súdu z 23. mája 2017, sp. zn. 1Sžf/2/2016, podľa ktorého cit.:

„31. Preto Najvyšší súd sa nemôže stotožniť s názorom krajského súdu (vid' bod č. 6), že až momentom osobitného vyrubenia úroku z omeškania, hoci toto možno doterajšia prax správcov dane podporovala, úrok z omeškania ako osobitná pohľadávka vzniká, t. j. s konštitutívnymi účinkami. Naopak, Najvyšší súd musí zdôrazniť, že z charakteru úrokov z omeškania ako súčasti dane vyplýva, že vznikajú spoločne s istinou s tým, že majú narastajúcu tendenciu (§ 156 ods. 2 piata veta Daňového poriadku), pričom pozornosť odvolacieho súdu neuniklo, že zákonodarca v súčasnom znení priamo ako koniec lehoty pre narastanie úrokov z omeškania stanovil ako referenčný dátum deň začatia reštrukturalizačného konania. Podľa § 156 ods. 2 veta piata Daňového poriadku v citovanom znení správca dane vyrubí úrok z omeškania za každý deň omeškania s platbou, začínajúc dňom nasledujúcim po dni jej splatnosti až do dňa platby vrátane alebo do dňa použitia daňového preplatku alebo vykonania kompenzácie podľa § 55; pri podaní dodatočného daňového priznania správca dane vyrubí úrok z omeškania z dlžnej sumy do dňa podania dodatočného daňového priznania.

32. Ako bolo vyššie uvedené, v súvislosti s reštrukturalizáciou dlžníka ako daňového subjektu nie je možno považovať úrok z omeškania za samostatný daňový nedoplatok, ale tento zdieľa osud dane s tým, že ako každá peňažná sankcia vzniká zo zákona z titulu deliktuálnej zodpovednosti daňového subjektu po márnom uplynutí zákonnej lehoty. Preto správca dane vedomý si začatia reštrukturalizačného konania a následnej povinnosti postupu podľa špeciálneho právneho predpisu, ktorým je zák. č. 7/2005 Z. z., mal ako súčasť daňového nedoplatku uplatňovať v zmysle § 156 ods. 1 a 2 Daňového poriadku aj úrok z omeškania. Tým, že tak nekonal, tento nárok správcu dane v súlade s § 138 zák. č. 7/2005 Z. z. zanikol.

33. Okrem uvedeného Najvyšší súd považuje za potrebné dodať, že do 01.01.2013 ani nebolo možné vyrubiť úrok z omeškania daňovému subjektu, ktorý bol v reštrukturalizačnom konaní. Prvostupňové a napadnuté uznesenie boli síce vydané po 01.01.2013, avšak vyrubujú žalobcovi úrok z omeškania za obdobie od 05.06.2012 do 26.02.2013, teda z časti aj za obdobie, kedy bol žalobca v reštrukturalizačnom konaní, čo nebolo žiaducim účelom pôvodnej právnej úpravy.

34. Práve vyššie vyslovené právne názory viedli Najvyšší súd k prijatiu záveru, že žalovaná ako aj krajský súd nesprávne právne vyhodnotil prejednávajúcu vec. Úrok z omeškania, ktorý je predmetom napadnutého rozhodnutia je súčasťou daňovej pohľadávky (a následne daňového nedoplatku) za neodvedený preddavok a je preto potrebné v súvislosti s reštrukturalizačným konaním žalobcu naň tak nazeráť.

35. Pre preskúvanú vec preto Najvyšší súd nepovažuje za relevantné argumenty žalovaného prevzaté aj krajským súdom, že úrok z omeškania ako pohľadávka nemohol byť v čase reštrukturalizácie daňovým nedoplatkom, nakoľko neexistoval, resp. nebol vyrubený, že od 01.01.2013 je možné vyrubiť úrok z omeškania aj subjektu, ktorý je v reštrukturalizačnom konaní, a preto žalovaný postupoval správne, keď dovyrubil úrok z omeškania aj za obdobie reštrukturalizácie žalobcu, nakoľko bola zachovaná prekluzívna lehota na vyrubenie. Tieto závery nie sú spôsobilé udržať správnosť rozhodnutia krajského súdu ani žalovaného.“

16. Žalobca v tejto súvislosti a s ohľadom na vyššie uvádzaný rozsudok najvyššieho súdu uviedol, že závery z neho plynúce v plnej miere korešpondujú s právnou argumentáciou prednesenou žalobcom v predmetnej kasačnej sťažnosti. Uvedený rozsudok ako prvý komplexne rieši vznik pohľadávky vo forme penále (úroku z omeškania) a bol prijatý bezprostredne po zmene zákona č. 7/2005 Z. z. O správnosti analógie tiež svedčí, že právnym dôvodom vzniku penále podľa zákona č. 7/2005 Z. z. je bez pochyb deliktuálna zodpovednosť žalobcu ako povinného na zaplatenie poistného, ktorý neodviedol poistné riadne a včas v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. Penále tak predstavuje sankciu za omeškание so zaplatením určitej a v každom okamihu presne vyčíslenej sumy. Bez ohľadu na to, akým konkrétnym slovom zákonodarca túto sankciu nazval, ide bez pochyb o sankčný nárok, ktorého výška sa odvíja od primárnej pohľadávky, čo priamo vyplýva z § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Penále nie je určené pevnou sumou, pri ktorej akcesorický vzťah možno vylúčiť, ale bude vždy svojim vznikom, ako aj výškou závisieť od inej pohľadávky. Ak nie je daný právny základ pre primárnu pohľadávku, nie je daný právny základ ani pre predpísanie penále z tejto pohľadávky (čo do vzniku pohľadávky) a výška predpísaných penále sa odvíja od výšky primárnej pohľadávky a dní omeškania so zaplatením primárnej pohľadávky (čo do výšky pohľadávky). Zdôraznil, že úrok z omeškania v prípade daňových orgánov a penále v prípade sociálnej poisťovne má absolútne zhodný právny dôvod vzniku a je teda príslušenstvom primárnej pohľadávky. Dodal, že krajský súd sa vo svojom rozsudku odvoláva na závery plynúce z rozsudkov najvyššieho súdu sp. zn. 9Sžso/36/2012, sp. zn. 7Sžso/36/2012 a rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 393/2015 avšak opomenul tú skutočnosť, že všetky tieto rozhodnutia vychádzajú z právnej úpravy zákona č. 7/2005 Z. z. účinnej v období rokov 2013 a 2014, ktorá v tej dobe neupravovala práve otázku vzniku pohľadávok na účely reštrukturalizácie.

17. V závere žalobca poukázal na rozsudky najvyššieho súdu z 25. apríla 2018, sp. zn. 9Sžsk/47/2017 a z 27. júna 2018, sp. zn. 9Sžsk/48/2017, ktoré síce pojednávajú o stave po potvrdení reštrukturalizačného plánu, k čomu v danom prípade nedošlo, avšak významnými boli skôr závery súdu týkajúce sa zániku práva vymáhať aj riadne a včas neprihlásené pohľadávky.

18. Navrhol, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky primárne napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že zruší rozhodnutie žalovanej v spojení s prvostupňovým správnym rozhodnutím a vec vráti prvostupňovému správne mu orgánu na ďalšie konanie, alebo sekundárne rozsudok krajského súdu zruší a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

19. Žalovaná sa ku kasačnej sťažnosti žalobcu vyjadrila podaním z 19. októbra 2020.

20. V plnom rozsahu sa stotožnila s rozsudkom krajského súdu a závermi z neho plynúcimi s tým, že Sociálna poisťovňa ako verejnoprávna inštitúcia hospodáriaca s verejnými financiami je v zmysle § 148 zákona č. 461/2003 Z. z. povinná vymáhať pohľadávky, pokiaľ si fyzické osoby a právnické osoby neplnia týmto zákonom stanovené povinnosti, kedy je povinná siahnúť k nútenému výkonu rozhodnutia. Účelom nie je poškodzovanie práv fyzických a právnických osôb, ale ide o dôsledné dodržiavanie zákonnosti pri postupe a rozhodovaní. Preto procesy, ktoré by ukončili tento postup, by nemali mať za následok ekonomickú ujmu Sociálnej poisťovne ako veriteľa, ktorý sa riadne a hospodárne stará o skoré a účelné vymáhanie pohľadávok. Navyše v dôsledku neplnenia zákonných povinností fyzických a právnických osôb sa Sociálnej poisťovni znižujú príjmy, čo má negatívny vplyv na úhradu dávok sociálneho poistenia.

21. V súvislosti so vznikom pohľadávky na penále poukázala na § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici, zaplatená v hotovosti, zaplatená exekútorovi alebo do dňa začatia kontroly, ak tento zákon neustanovuje inak, ale nie napríklad do začatia reštrukturalizačného konania. Penále je základným zákonom stanoveným právnym následkom nesplnenia zákonnej odvodovej povinnosti, t. j. jej nesplnenia včas, v správnej výške alebo nesplnenia vôbec. Pred predpísaním penále neexistuje žiadna povinnosť, ktorú by mohol účastník konania plniť a Sociálna poisťovňa pred právoplatnosťou a vykonateľnosťou rozhodnutia, ktorým bolo penále predpísané, nemá žiadnu pohľadávku, ktorú by si mohla voči účastníkovi konania uplatňovať. Právo vymáhať predpísané penále vzniká na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Pre podporu týchto tvrdení poukázala na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 393/2015 a rozsudky najvyššieho súdu sp. zn. 9Sžso/36/2012, sp. zn. 4Sžso/5/2011, sp. zn. 9Sžso/10/2013, sp. zn. 9Sžso/84/2014 a sp. zn. 7Sžsk/5/2019. Zotrvala na

názore, že Sociálna poisťovňa je oprávnená predpísať penále aj po začatí reštrukturalizačného konania, a teda ide o prednostnú pohľadávku. K poukazu žalobcu na znenie § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. v znení účinnom od 01. marca 2017 uviedla, že splatnosť pohľadávky je podmienkou okamihu vzniku pohľadávky iba zo súkromnoprávneho vzťahu, nie z verejnoprávneho vzťahu. Pohľadávka je v oblasti súkromného práva právo osoby - veriteľa požadovať od inej osoby - dlžníka konanie, či nekonanie, tzv. plnenie, v rámci záväzkového právneho vzťahu, ktoré je v určitej dohodnutej lehote splatné. Ide o reálne plnenie s konkrétnou majetkovou hodnotou, kde podľa tretej vety § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. nie je podmienkou vzniku pohľadávky splatnosť a je jednoznačná. Podľa štvrtej vety § 120 ods. 2 menovaného zákona vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvýkrát oprávnený plniť takúto pohľadávku. O takomto práve možno hovoriť za splnenia určitých podmienok, ktorými sú

- jasný adresát práva, respektíve oprávnenia, teda ten kto ho môže uplatniť s tým, že účastníka konania do okamihu nadobudnutia právoplatnosti a vykonateľnosti rozhodnutia o predpísaní príslušného penále nemožno považovať za dlžníka

- jasný obsah tohto práva (pohľadávka, ktorá vzniká v predmetnom prípade právoplatnosťou a vykonateľnosťou rozhodnutia, ktorým bolo penále predpísané)

- vynútiteľnosť práva (vymáhanie pohľadávky na základe exekučného titulu, ktorým je podľa § 225b zákona č. 461/2003 Z. z. vykonateľné rozhodnutie).

V tejto časti uzavrela, že právo, ktorému korešponduje povinnosť zaplatiť penále dlžníkom ako pohľadávku nevzniká automaticky v podobe vzniku omeškania so zaplatením poistného a príspevkov, pretože do dňa predpísania penále nejde o pohľadávku, ktorú by bol účastník konania oprávnený plniť a účastník konania (žalobca) nie je v tomto okamihu dlžníkom. Ak by účelom zákonodarcu bolo ustáliť okamih vzniku pohľadávky bez ohľadu na splatnosť, aj pri pohľadávke z verejnoprávneho vzťahu, určite by túto skutočnosť vyjadril aj pre verejnoprávny vzťah, teda pre oba vzťahy, či súkromnoprávny, alebo verejnoprávny, bez rozlíšenia.

22. K hodnoteniu penále ako príslušenstva istiny, teda primárnej pohľadávky uviedla, že penále vzniklo ako pohľadávka počas reštrukturalizačného konania (rozhodnutie o predpísaní penále z 02. decembra 2019, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňom 24. decembra 2019), a teda sa jedná o prednostnú pohľadávku, na ktorú účinky začatia reštrukturalizačného konania podľa § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. nepôsobia a ani sa nezahŕňa do reštrukturalizačného plánu. Podľa § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka príslušenstvom pohľadávky sú úroky, úroky z omeškania, poplatok z omeškania a náklady spojené s jej uplatnením. Penále teda nie je príslušenstvom pohľadávky, ani sankciou za nesplnenie povinnosti, ale samostatnou pohľadávkou, ktorú predstavuje nesplnenie zákonnej povinnosti plynúcej zo zákona č. 461/2003 Z. z., dôsledkom čoho je osobitné rozhodnutie o predpísaní penále. Za peňažnú sankciu možno v pôsobnosti Sociálnej poisťovne považovať iba uloženie pokuty za porušenie povinností ustanovených v § 239 zákona č. 461/2003 Z. z., pri ukladaní ktorej má Sociálna poisťovňa možnosť, nie povinnosť túto pokutu uložiť. Penále vzniká samostatne a stáva sa pohľadávkou až jeho predpísaním, ktorú je možné vymáhať až na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Na podporu svojich tvrdení poukázala na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 7Sžso/36/2012, v ktorom súd vyslovil názor, že penále vyúčtované podľa zákona č. 461/2003 Z. z. nie je možné považovať za príslušenstvo pohľadávky ako zákonom stanovený úrok z omeškania a nie je ani záväzkom akcesorickým, nárok na penále nevzniká priamo zo zákona, ale porušením stanovených povinností vzniká Sociálnej poisťovni povinnosť predpísať penále. Až predpísaním penále vzniká Sociálnej poisťovni pohľadávka, ktorú môže účastník konania dobrovoľne plniť alebo v prípade ak nie je dobrovoľne uhradená, je túto možné vymáhať na základe právoplatného a vykonateľného rozhodnutia. Nakoniec dodala, že žalobcom označený rozsudok najvyššieho súdu z 23. mája 2017, sp. zn. 1Sžf/2/2016 súvisí s daňovou problematikou a nie so zákonom č. 461/2003 Z. z.

23. Navrhla, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalobcu ako nedôvodnú zamietol.

24. Vyjadrenie žalovanej bolo doručené žalobcovi dňa 28. októbra 2020 na vedomie.

IV. Postúpenie veci veľkému senátu najvyššieho správneho súdu

25. Senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) dospel pred rozhodnutím jednomyselne k právnomu názoru, ktorý je odlišný od názoru vyslovenému v obdobnej právnej veci, o ktorej rozhodol senát najvyššieho súdu rozsudkom z 29. januára 2020, sp. zn. 7Sžsk/5/2019, ktorým zamietol kasačnú sťažnosť žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 27. septembra 2018, č. k. 8Sa/20/2018-128. Krajský súd označeným rozsudkom zamietol ako nedôvodnú správnu žalobu, ktorou sa žalobca domáhal súdneho prieskumu rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredie z 18. januára 2018, číslo 0307773002017, ktorým táto zamietla odvolanie žalobcu a potvrdila prvostupňové správne rozhodnutie z 05. decembra 2017, ktorým Sociálna poisťovňa pobočka Poprad v zmysle § 178 ods. 1 písm. a/ bod devätnásť a § 225j ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. upovedomila žalobcu o začatí vymáhania pohľadávky vo výške 40.554,09 eur. Vo vzťahu k penále, Sociálna poisťovňa, ústredie rozhodnutím z 02. júna 2016, č. 700-3011000316-GC04/16 predpísala žalobcovi (respektíve jeho právnomu predchodcovi) za obdobie január 2016 až marec 2016 penále z dlžnej sumy poistného na nemocenské poistenie, poistného na starobné poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, poistného na invalidné poistenie, poistného na úrazové poistenie, poistného na garančné poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti a poistného do rezervného fondu solidarity v sume 154,48 eur a rozhodnutím z 02. júna 2016, č. 700-3011000416-GC04/16 predpísala žalobcovi za obdobie február 2013 až december 2015 penále z dlžnej sumy poistného na nemocenské poistenie, poistného na starobné poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, poistného na invalidné poistenie, poistného na úrazové poistenie, poistného na garančné poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti a poistného do rezervného fondu solidarity v sume 38.855,99 eur. Obe rozhodnutia nadobudli právoplatnosť dňom 22. júna 2016. Okresný súd Banská Bystrica uznesením z 18. apríla 2016, č. k. 2R/2/2016-113 zverejneným v Obchodnom vestníku č. 86/2016 dňa 05. mája 2016 začal reštrukturalizačné konanie voči žalobcovi, následne uznesením z 19. mája 2016, č. k. 2R/2/2016-117, zverejneným v Obchodnom vestníku č. 100/2016 dňa 25. mája 2016, povolil reštrukturalizáciu žalobcu a uznesením z 27. februára 2017, č. k. 2R/2/2016-723, zverejnením v Obchodnom vestníku dňa 06. marca 2017, bol potvrdený reštrukturalizačný plán a ukončená reštrukturalizácia. Ako spornú vymedzil najvyšší súd otázku, či žalovaná mohla žalobcovi po začatí reštrukturalizačného konania predpísať penále za omeškanie s platením poistného a príspevkov alebo išlo o pohľadávku, ktorú bola povinná prihlásiť do reštrukturalizačného konania. V tomto smere aj s odkazom na judikatúru najvyššieho súdu (rozsudok najvyššieho súdu z 25. septembra 2013, sp. zn. 7Sžso/36/2012, rozsudok najvyššieho súdu z 28. apríla 2014, sp. zn. 9Sžso/10/2013) najvyšší súd uzavrel, že pohľadávka na penále nevzniká v dôsledku samotného nesplnenia si povinnosti riadne a včas odvieť poistné a príspevky; vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o predpísaní penále. Kým penále nie je predpísané právoplatným rozhodnutím, Sociálna poisťovňa ho nemôže uplatňovať ako existujúcu pohľadávku v reštrukturalizačnom konaní. Sociálna poisťovňa preto uvedenú pohľadávku vzhľadom na jej neexistenciu nemohla prihlásiť do reštrukturalizačného konania a z toho dôvodu nemohlo dôjsť ani k zániku tejto pohľadávky podľa ustanovenia § 155 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. Penále podľa § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. nie je príslušenstvom pohľadávky, ani nie je akcesorickým záväzkom a nárok na penále nevzniká priamo zo zákona, ale porušením povinnosti zaplatiť poistné včas a v správnej výške vzniká Sociálnej poisťovni právo a povinnosť predpísať penále a až okamihom ich predpísania dochádza ku vzniku pohľadávky. Z uvedeného dôvodu, pohľadávky Sociálnej poisťovne z titulu omeškania platenia poistného za január 2016 až marec 2016 a za obdobie február 2013 až december 2015 vznikli až ich predpísaním - rozhodnutiami Sociálnej poisťovne z 02. júna 2016, teda po začatí reštrukturalizačného konania. Vychádzajúc zo skutkových zistení daného prípadu v súlade s § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. sa pohľadávky Sociálnej poisťovne voči žalobcovi neuplatňujú v reštrukturalizačnom konaní prihláškou a nepôsobia na ne účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže by s tým žalovaná súhlasila. Najvyšší súd sa potom stotožnil s právnymi závermi krajského súdu o nedôvodnosti námietky žalobcu týkajúcej sa zániku vymáhatel'nosti pohľadávok z dôvodov, že neboli riadne a včas prihlásené do reštrukturalizácie.

26. S ohľadom na to, že predkladajúci senát najvyššieho správneho súdu dospel v otázke posúdenia okamihu vzniku pohľadávky na penále, akcesority penále, ako aj samotnej povahy inštitútu penále upraveného v zákone č. 461/2003 Z. z. k odlišnému právnomu názoru než ktorý bol prijatý vo vyššie označenej veci, v súlade s § 466 ods. 1 v spojení s § 22 ods. 1 písm. a/ SSP postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu najvyššieho správneho súdu.

V. Posúdenie veci veľkým senátom najvyššieho správneho súdu

27. Predmetom konania o kasačnej sťažnosti v danej veci bol rozsudok krajského súdu, ktorým súd postupom podľa § 190 SSP ako nedôvodnú zamietol správnu žalobu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovanej z 13. februára 2020, číslo 0004431002020, ktorým táto podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. zamietla odvolanie a potvrdila prvostupňové správne rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Prievidza zo 07. januára 2020, číslo 0004431002020. Predmetným rozhodnutím prvostupňový správny orgán podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod devätnásty a § 225j ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. na základe právoplatného a vykonateľného exekučného titulu upovedomil žalobcu ako povinného o začatí vymáhania pohľadávok prikázaním pohľadávky z účtu vedeného v banke alebo pobočke zahraničnej banky. Právoplatný a vykonateľný exekučný titul predstavovalo rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Prievidza z 02. decembra 2019, číslo: 700-1010860919-GC04/19, ktorým táto postupom podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod deviaty a § 240 zákona č. 460/2003 Z. z. predpísala žalobcovi za obdobie december 2018 penále v sume 49,96 eur, vypočítané z dlžnej sumy poistného na nemocenské poistenie, poistného na starobné poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, poistného na invalidné poistenie, poistného na úrazové poistenie, poistného na garančné poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti, poistného do rezervného fondu solidarity, vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a povinných príspevkov do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici.

28. Podľa § 141 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., fyzická osoba a právnická osoba, ktoré sú povinné platiť poistné, sú povinné poistné odvádzať, ak tento zákon neustanovuje inak.

29. Podľa § 142 ods. 1 veta prvá zákona č. 461/2003 Z. z., poistné sa platí na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici za kalendárny mesiac pozadu, ak tento zákon neustanovuje inak.

30. Podľa § 143 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., poistné, ktoré platí a odvádza zamestnávateľ, je splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Ak je výplata týchto príjmov pre jednotlivé organizačné útvary zamestnávateľa rozložená na rôzne dni, poistné je splatné v deň poslednej výplaty príjmov zúčtovaných za príslušný kalendárny mesiac. Ak nie je taký deň určený, poistné je splatné v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné. Ak deň splatnosti poistného prípadne na sobotu a na deň pracovného pokoja, poistné je splatné v najbližší nasledujúci pracovný deň.

31. Podľa § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., fyzickým osobám a právnickým osobám povinným odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, 1) ktoré neodviedli poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie 1) za príslušný kalendárny mesiac včas alebo ich odviedli v nižšej sume, Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie 1) do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici, zaplatená v hotovosti, zaplatená exekútorovi alebo do dňa začatia kontroly, ak tento zákon neustanovuje inak.

32. Podľa § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., sociálna poisťovňa penále nepredpíše, ak ide o nevymáhateľnú pohľadávku podľa osobitného predpisu.102ab) [odkaz na zákon č. 7/2005 Z. z.]

33. Podľa § 241 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., na pokuty a na penále platia ustanovenia § 142 ods. 6 a 7, § 143 ods. 3 a § 145 až 147 o poistnom primerane.

34. Podľa § 147 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., právo predpísať poistné sa premlčí za desať rokov odo dňa jeho splatnosti, ak tento zákon neustanovuje inak.

35. Podľa § 147 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z., právo vymáhať poistné sa premlčí za šesť rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa poistné predpísalo.

36. Podľa § 113 ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z., ak súd zistí, že návrh na povolenie reštrukturalizácie spĺňa zákonom predpísané náležitosti, najneskôr do 15 dní od doručenia návrhu rozhodne o začatí reštrukturalizačného konania. Inak návrh na povolenie reštrukturalizácie v rovnakej lehote uznesením odmietne; uznesenie súd doručí navrhovateľovi.

37. Podľa § 113 ods. 3 veta prvá zákona č. 7/2005 Z. z., o začatí reštrukturalizačného konania súd vydá uznesenie, ktoré bezodkladne zverejní v Obchodnom vestníku; zverejnením uznesenia v Obchodnom vestníku sa začína reštrukturalizačné konanie.

38. Podľa § 120 ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z., ak tento zákon neustanovuje inak, právo uplatňovať svoje nároky počas reštrukturalizácie majú len veritelia, ktorí spôsobom ustanoveným týmto zákonom prihlásili svoje pohľadávky. Ak sa tieto nároky v reštrukturalizácii riadne a včas neuplatnia prihláškou, právo vymáhať tieto nároky voči dlžníkovi v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zaniká.

39. Podľa § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z., pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, pracovnoprávne nároky, na ktoré nárok vznikol za obdobie kalendárneho mesiaca, v ktorom došlo k začatiu reštrukturalizačného konania, odmena správcu a nepeňažné pohľadávky sa v reštrukturalizácii neuplatňujú prihláškou (ďalej len „prednostné pohľadávky“). Na prednostné pohľadávky nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže s tým ich veritelia súhlasia. Vznikom pohľadávky zo súkromnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih vzniku práva na plnenie podľa § 488 Občianskeho zákonníka bez ohľadu na to, či už nastal čas plnenia. Vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvýkrát oprávnený plniť takúto pohľadávku.

40. V súvislosti s vymedzením vzťahu medzi zákonom č. 461/2003 Z. z. a zákonom č. 7/2005 Z. z. je na prvom mieste potrebné uviesť, že zákon č. 461/2003 Z. z. vymedzuje sociálne poistenie, upravuje rozsah sociálneho poistenia, právne vzťahy pri vykonávaní sociálneho poistenia, organizáciu sociálneho poistenia, financovanie sociálneho poistenia, dozor štátu nad vykonávaním sociálneho poistenia, konanie vo veciach sociálneho poistenia a konanie vo veciach vymáhania pohľadávok. Sociálne poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa ako verejnoprávna inštitúcia zriadená na výkon sociálneho poistenia. Z uvedeného je zrejmé, že na právne vzťahy poistencov v súvislosti s výkonom poistenia je potrebné aplikovať zákon č. 461/2003 Z. z., ktorý v tomto smere vychádza z „ideálnej“ situácie spočívajúcej v tom, že poistenec nie je v konkurze, alebo v reštrukturalizácii. Za takéhoto stavu potom prichádza do úvahy zo strany Sociálnej poisťovne ako vykonávateľa sociálneho poistenia plná a striktná aplikácia zákona č. 461/2003 Z. z. vrátane vydania rozhodnutia o predpísaní penále. Sociálna poisťovňa teda v prípade omeškania s riadnym a včasným platením poistného a povinných príspevkov zo strany príslušného subjektu pristupuje k predpisu penále vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie tak ako to predpokladá § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. (§ 178 ods. 1 písm. a/ bod deviaty zákona č. 461/2003 Z. z.). Tejto konštrukcii následne zodpovedá § 147 ods. 1 a 3 (v spojení s § 241 ods. 1) zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého právo predpísať poistné (penále) sa premlčí za desať rokov odo dňa jeho splatnosti, ak tento zákon neustanovuje inak a právo vymáhať poistné (penále) sa premlčí za šesť rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa poistné (penále) predpísalo.

41. Právna situácia sa však zásadne zmení, ak na poistenca dopadnú účinky zákona č. 7/2005 Z. z., ktorého predmet spočíva v úprave riešenia úpadku dlžníka speňažením majetku dlžníka a kolektívnym uspokojením jeho veriteľov alebo postupným uspokojením veriteľov dlžníka spôsobom dohodnutým v reštrukturalizačnom pláne. Zákonodarca v osobitnej časti dôvodovej správy k zákonu č. 7/2005 Z. z. vymedzil účel menovaného zákona ako usporiadanie majetkových pomerov dlžníka v prípade jeho úpadku, a to formou reštrukturalizácie jeho podniku alebo generálnou exekúciou jeho majetku. Spoločným znakom týchto foriem usporiadania majetkových pomerov dlžníka je uspokojenie veriteľov dlžníka v čo najvyššej miere a podľa možností v čo najkratšom čase. Rozdeľujúcim znakom týchto foriem usporiadania majetkových pomerov dlžníka je hľadisko zachovania podniku dlžníka s tým, že v prípade reštrukturalizácie je zachovanie podniku dlžníka základným predpokladom úspechu reštrukturalizácie. Naproti tomu v konkurze spravidla pôjde o rýchle ukončenie prevádzkovania podniku dlžníka a následný rozpredaj majetku dlžníka za účelom kolektívneho uspokojenia veriteľov dlžníka. Kritériom voľby medzi konkurzom a reštrukturalizáciou je ekonomické porovnanie očakávaných príjmov zo speňaženia aktív dlžníka a hodnoty revitalizovaného podniku dlžníka alebo

jeho životaschopnej časti za predpokladu pokračovania jeho prevádzkovej činnosti (pozri napríklad uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 07. decembra 2011, sp. zn. I. ÚS 200/2011).

42. Vo vzťahu k samotnej reštrukturalizácii možno uviesť, že sa jedná o osobitný druh civilného konania, v ktorom si veritelia vymáhajú svoje pohľadávky, slúži na ekonomické ozdravenie podnikateľských subjektov, ktorým umožňuje zbaviť sa časti dlhov. Hlavným účelom je teda usporiadanie majetkových pomerov dlžníka v úpadku vo forme postupného (aspoň čiastočného) uspokojenia veriteľov v súlade s reštrukturalizačným plánom, s primárnym cieľom zachovania dlžníka a jeho podnikateľskej činnosti (pozri napríklad uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 30. októbra 2012, sp. zn. III. ÚS 538/2012). Rovnako v tomto smere možno poukázať na rozsudok veľkého senátu najvyššieho súdu z 27. januára 2021, sp. zn. 1Vs/3/2020, podľa ktorého cit.: „ (...) Za týmto účelom sa v prísne formalizovanom a transparentnom procese upravenom predmetným zákonom (zákon č. 7/2005 Z. z.; pozn.) zisťuje majetok dlžníka, jeho záväzky a tiež spôsobilosť opätovného začlenenia dlžníka do trhového prostredia a pokračovania jeho podnikania, pri čo najvyššej miere splatenia minulých záväzkov (a priebežného uspokojovania nových). Rozsah a výška záväzkov dlžníka voči veriteľom sa stabilizuje vo forme prihlásenia pohľadávok zo strany veriteľov v stanovenej lehote s tým, že včas neprihlásené pohľadávky, ktoré sa skutkovo viažu k obdobiu do zverejnenia uznesenia o začatí reštrukturalizačného konania v Obchodnom vestníku sa stanú voči dlžníkovi nevymáhateľnými. To znamená, že na pohľadávky existujúce v čase vyhlásenia reštrukturalizácie, ktoré neboli v určenej lehote prihlásené v reštrukturalizačnom konaní, sa v procese reštrukturalizácie a ani v ďalšej budúcnosti podnikateľského subjektu neprihliada. Je teda vylúčené, aby po ukončení reštrukturalizácie dlžníka zaťažovali záväzky majúce pôvod v období pred vyhlásenia reštrukturalizácie, pretože tie boli bez výnimky transformované do reštrukturalizačného plánu a nahradili dovtedy existujúce záväzky.“

43. Za takého stavu sa potom aj vyššie zmieňovaná aplikácia § 147 (aj v spojení s § 241 ods. 1) zákona č. 461/2003 Z. z. javí čo do možného súbehu so zákonom č. 7/2005 Z. z. ako menej relevantná, nakoľko v priebehu reštrukturalizácie a schválení reštrukturalizačného plánu dochádza v zmysle schváleného reštrukturalizačného plánu k úprave vzniku, zmene alebo zániku práv a záväzkov osôb v ňom uvedených, ako aj k úprave rozsahu a spôsobu uspokojenia tých účastníkov plánu, ktorí sú veriteľmi prihlásených pohľadávok, prípadne akcionármi dlžníka, napríklad dôjde ku zmene pohľadávok veriteľov, najmä k predĺženiu lehoty ich splatnosti alebo k ich čiastočnému odpusteniu, alebo k ich uznaniu za nevymáhateľné (§ 135 ods. 2 písm. a/ zákona č. 7/2005 Z. z.). Vzhľadom na takto vymedzené skutočnosti možno uzavrieť, že na účely výkonu sociálneho poistenia je síce kľúčovým a všeobecným právnym predpisom zákon č. 461/2003 Z. z., avšak v prípade, ak do oblasti sociálneho poistenia vstúpi tzv. iná právna skutočnosť, v tomto konkrétnom prípade začatie reštrukturalizačného konania a naň nadväzujúce jeho ďalšie fázy, musí sa uprednostniť zákon č. 7/2005 Z. z. majúci v takom prípade postavenie špeciálneho právneho predpisu v zmysle zásady „lex specialis derogat legi generali.“

44. Najvyšší správny súd ďalej uvádza, že pre účely tohto konania je žiadúce vymedzenie dvoch základných typov pohľadávok, ktorými najčastejšie „disponujú“ jednotliví veritelia. Pokiaľ má veriteľ záujem na (aspoň čiastočnom) uspokojení svojej pohľadávky v rámci reštrukturalizácie, je povinný uplatniť ju v reštrukturalizačnom konaní riadne a včas podanou prihláškou. V tomto smere je kľúčové ustanovenie § 120 ods. 1 zákona č. 7/2005 Z. z., podľa ktorého cit.: „Ak tento zákon neustanovuje inak, právo uplatňovať svoje nároky počas reštrukturalizácie majú len veritelia, ktorí spôsobom ustanoveným týmto zákonom prihlásili svoje pohľadávky. Ak sa tieto nároky v reštrukturalizácii riadne a včas neuplatnia prihláškou, právo vymáhať tieto nároky voči dlžníkovi v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zaniká.“ Tento typ pohľadávok predstavuje podstatnú skupinu pohľadávok; jedná sa o pohľadávky, ktoré primárne vznikli do zverejnenia uznesenia súdu o začatí reštrukturalizačného konania v Obchodnom vestníku s tým právnym následkom, že ak si veriteľ pohľadávku riadne a včas prihláškou neuplatní, právo vymáhať tieto nároky voči dlžníkovi v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zaniká. Odhliadnuc od týchto pohľadávok, ktoré sa teda za účelom ich aspoň čiastočného uspokojenia obligatórne prihlasujú, zákon č. 7/2005 Z. z. pozná aj ďalšie typy pohľadávok s tým, že pre účely tohto konania je plne postačujúce zmieniť pohľadávky prednostné. Tomuto typu pohľadávok zodpovedá ustanovenie § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z., podľa ktorého cit.: „Pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, pracovnoprávne nároky, na ktoré nárok vznikol za obdobie kalendárneho mesiaca, v ktorom došlo k

začatiu reštrukturalizačného konania, odmena správcu a nepeňažné pohľadávky sa v reštrukturalizácii neuplatňujú prihláškou (ďalej len „prednostné pohľadávky“). Na prednostné pohľadávky nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže s tým ich veritelia súhlasia. Vznikom pohľadávky zo súkromnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih vzniku práva na plnenie podľa § 488 Občianskeho zákonníka bez ohľadu na to, či už nastal čas plnenia. Vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvýkrát oprávnený plniť takúto pohľadávku.“ Jedná sa o pohľadávky, ktoré sa nemusia uplatňovať prihláškou, na tieto pohľadávky nepôsobia právne účinky začatia ani povolenia reštrukturalizácie, je ich možné uplatňovať priamo u dlžníka, vymáhať na súde v základnom civilnom konaní, rozhodnúť o nich iným oprávneným orgánom (v správnom konaní) alebo ich vymáhať v exekučnom konaní. Zároveň je potrebné dodať, že pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, sú všetky pohľadávky, ktoré vzniknú veriteľom od zverejnenia uznesenia o začatí reštrukturalizačného konania v Obchodnom vestníku (Ďurica, M. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár. 4. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 956-960).

45. V predmetnej veci Okresný súd Trenčín uznesením z 26. novembra 2019, sp. zn. 38R/4/2019 začal voči žalobcovi reštrukturalizačné konanie (uznesenie zverejnené v Obchodnom vestníku dňa 02. decembra 2019) a uznesením z 27. decembra 2019, sp. zn. 38R/4/2019 v prvej výrokovej vete uznesenia povolil reštrukturalizáciu žalobcu (uznesenie zverejnené v Obchodnom vestníku dňa 07. januára 2020). Z uvedenej a medzi účastníkmi nespornej skutočnosti vyplýva, že všetkým pohľadávkam, ktoré vznikli do začatia reštrukturalizačného konania, t. j. v danom prípade do 02. decembra 2019, prislúchala zo strany veriteľov prihlasovacia povinnosť. Jednalo sa o tzv. staré pohľadávky. Pohľadávky, ktoré vznikli od zverejnenia uznesenia o začatí reštrukturalizačného konania v Obchodnom vestníku, majú charakter pohľadávok prednostných (tzv. nové pohľadávky). Z toho je ďalej zrejmé, že kľúčovým pojmom týkajúcim sa samotnej existencie pohľadávky ako takej, je vznik pohľadávky s tým, že vznik pohľadávky nemožno stotožňovať s jej splatnosťou. V režime zákona č. 461/2003 Z. z. je zásadným pojmom splatnosť pohľadávky, na čo poukazoval aj najvyšší súd v rozsudku z 18. decembra 2013, sp. zn. 9Sžo/36/2012, ktorý s odkazom na § 147 (v spojení s § 241 ods. 1) a § 148 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. uviedol, že menovaný zákon cit.: „určuje povinnosť zamestnávateľa platiť poisťné a ustanovuje aj jeho splatnosť. Pre prípad nesplnenia si tejto povinnosti súčasne v ustanovení § 240 ods. 1 upravuje oprávnenie Sociálnej poisťovne predpísať penále, pričom toto oprávnenie sa premlčí v lehote podľa § 147. Z toho vyplýva, že penále môže, ale nemusí byť predpísané. Pohľadávka na penále preto vzniká až právoplatnosťou rozhodnutia o jej predpísaní.“ Na druhej strane zákon č. 7/2005 Z. z. v príslušnom ustanovení § 120 používa pojem vznik pohľadávky, pričom tieto pojmy je potrebné rozlišovať, nakoľko splatnosť pohľadávky nie je podmienka vzniku pohľadávky. V tomto smere možno tiež poukázať na dôvodovú správu k zákonu č. 377/2016 Z. z. účinnému od 01. marca 2017, novelizujúcemu zákon č. 7/2005 Z. z., ktorá v osobitnej časti k bodu 13 (§ 120 ods. 2) uvádzala, že cit.: „Podnety aplikačnej praxe signalizujú, že „starý dlh“ a „nový dlh“ dlžníka nie je úplne jasne rozlíšiteľný. Na rozdiel od konkurzu, kde vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka má za následok splatnosť všetkých záväzkov dlžníka, pri reštrukturalizácii jej povolením takýto následok nenastáva. To vedie aplikačnú prax k (síce nie častým, ale aj tak významným) nesprávnym záverom, že do reštrukturalizácie sa so svojimi pohľadávkami majú prihlasovať len takí veritelia, ktorí v čase povolenia reštrukturalizácie majú pohľadávky splatné a tie ktoré nie sú splatné sa do reštrukturalizácie majú prihlasovať ako pohľadávky, ktorých vznik je viazaný na podmienku (t. j. ako podmienené). Splaťnosť pohľadávky však nie je podmienka vzniku pohľadávky a teda správny postup pre rozlíšenie „starého“ a „nového dlhu“ (v reštrukturalizácii prezentovaného inštitútom prednostnej pohľadávky) sú výlučne skutkové okolnosti vzniku pohľadávky. Preto vznikom pohľadávky zo súkromnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih vzniku práva na plnenie (§ 488 Občianskeho zákonníka) bez ohľadu na to, či už nastal čas plnenia (t. j. splatnosť) a vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvýkrát oprávnený plniť takúto pohľadávku.“

46. Z uvedeného a najmä z poslednej vety dôvodovej správy (za spojkou „a“), čo v podstate zodpovedá legislatívnemu textu obsiahnutému v § 120 ods. 2 veta posledná zákona č. 7/2005 Z. z. („Vznikom pohľadávky z verejnoprávneho vzťahu sa rozumie okamih, keď dlžník bol prvýkrát oprávnený plniť takúto pohľadávku.“) je potom zrejmé, že zákonodarca oddeľuje a teda rozlišuje dva pojmy, a to splaťnosť pohľadávky (poisťného) a vznik pohľadávky s tým, že na účely určenia výšky

penále je rozhodujúcim faktorom poznanie presného dátumu splatnosti poistného a povinných príspevkov, nakoľko nasledujúcim dňom sa dostáva fyzická, respektíve právnická osoba do omeškania s platením poistného a povinných príspevkov, ktorej skutočnosti následne zodpovedá zo strany Sociálnej poisťovne predpis penále tak ako to predpokladá vyššie citované ustanovenie § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Z ustanovenia § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. následne vyplýva, že pre vznik verejnoprávnej pohľadávky v režime zákona č. 7/2005 Z. z. nie je rozhodný okamih, kedy žalovaná uloží fyzickej osobe alebo právnickej osobe (povinnej odvieť poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, ktorá neodviedla poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie za príslušný kalendárny mesiac včas alebo ich odviedla v nižšej sume) povinnosť zaplatiť penále formou jeho predpísania (právo splatnosť rozhodnutia o predpísaní penále), ale okamih, kedy táto fyzická, respektíve právnická osoba bola fakticky po prvýkrát oprávnená svoju povinnosť plniť, t. j. dňom nasledujúcim po dni splatnosti poistného a povinných príspevkov. Vznik pohľadávky na penále sa potom viaže na objektívne právne skutočnosti, ktorými sú konkrétna výška poistného a povinných príspevkov za príslušné obdobie, dátum splatnosti poistného a povinných príspevkov, nesplnenie povinnosti riadne a včas predpísané poistné a povinné príspevky zaplatiť, trvanie omeškania so zaplacením poistného a povinných príspevkov (plynutie času) a percentuálna sadzba stanovená za každý deň omeškania, pričom od dĺžky trvania omeškania závisí výška tejto pohľadávky. V predmetnej veci poistné a povinné príspevky za mesiac december 2018 boli splatné 26. marca 2019, dňom nasledujúcim (t. j. 27. marca 2019) sa dostal žalobca do omeškania, poistné a povinné príspevky boli zo strany žalobcu uhradené dňa 04. apríla 2019, teda žalobca sa dostal do omeškania so zaplacením poistného a povinných príspevkov celkovo v rozsahu deväť (9) dní, čomu zodpovedalo vypočítané penále vo výške 49,96 eur pri zákonom stanovenom penále vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne (§ 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.).

47. V súvislosti s právnou povahou penále najvyšší správny súd zastáva názor, že penále vo svojej podstate a účelu, ktorý plní, predstavuje určitý zákonom predpokladaný následok postihujúci povinný subjekt pre prípad, že si svoje povinnosti nesplní riadne a včas; v tomto konkrétnom prípade sa žalobca dostal do omeškania s riadnym a včasným platením poistného a povinných príspevkov, ktorej skutočnosti následne zodpovedá povinnosť Sociálnej poisťovne plynúca z vyššie citovaného ustanovenia § 240 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. predpísať penále vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici [cit.: „ (...) Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05% z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov (...)“]. Odhliadnuc od toho, ako je tento inštitút pomenovaný, najvyšší správny súd má za to, že penále má povahu sankčného úroku postihujúceho dlžníka s plnením svojej povinnosti s tým, že jeho právna existencia a súčasne aj samotná výška je plne závislá od právnej existencie primárnej pohľadávky - poistného a povinných príspevkov, t. j. sleduje jej osud. Z tohto dôvodu najvyšší správny súd na rozdiel od názoru prijatého iným senátom v obdobnej veci (pozri bod 25 tohto rozsudku) má za to, že vzťah medzi poistným (a povinnými príspevkami) na jednej strane a penále na strane druhej je vzťahom z pohľadu penále determinovaný akcesoritou, keď samotná existencia (a následne aj samotná výška) penále v prvom rade závisí od existencie svojho „právneho základu“, majúcim v tomto konkrétnom prípade podobu včas neuhradeného poistného, prípadne povinných príspevkov.

48. Nadväzane na vyššie uvádzané závery, najvyšší správny súd považuje za potrebné sa ďalej vyjadriť aj k otázke samotnej povahy penále. Ako už bolo vyššie uvedené, penále má povahu sankčného úroku, avšak táto sankčná povaha nedosahuje intenzitu chápanú v rovine „trestnej“, teda v rovine vecne spadajúcej pod režim správneho trestania; nejedná sa o sankciu za priestupok, za správny delikt, prípadne za iné podobné protiprávne konanie (§ 194 a nasl. SSP). Pri stanovení výšky penále, prípadne pri stanovení, či Sociálna poisťovňa vôbec pristúpi k predpisu penále Sociálna poisťovňa nedisponuje voľnou mierou uváženia a rovnako sa na jej postupy neuplatňujú zásady trestného práva hmotného (predovšetkým princíp subsidiarity sankčného postihu, princíp proporcionality kladúci dôraz jednak na primeranosť uloženej sankcie z hľadiska jej účelu a jednak na individualizáciu sankcie). Je síce pravdou, že ustanovenie § 240 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2004 upravovalo možnosť Sociálnej poisťovne odpustiť na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby a

právnickej osoby povinnej odvádzať poistné v odôvodnených prípadoch povinnosť zaplatiť penále alebo znížiť penále, ak tieto osoby zaplatili dlžné sumy poistného najneskôr v deň podania tejto žiadosti a v období odo dňa doručenia žiadosti do dňa vydania rozhodnutia o žiadosti, odvádzali poistné včas a v správnej sume, avšak táto (diskrečná) právomoc bola Sociálnej poisťovni odňatá zákonom č. 721/2004 Z. z. účinným od 01. januára 2005. Počnúc týmto dátumom zostala vo vzťahu k Sociálnej poisťovni zachovaná voľná miera uváženia len vo vzťahu k možnosti povoliť splátky dlžných súm poistného pre jej platobnú neschopnosť alebo z iného dôvodu, pre ktorý by jej vznikla platobná neschopnosť, a to na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby povinnej odvieť poistné, čo možno v súlade s § 146 v spojení s § 241 zákona č. 461/2003 Z. z. analogicky aplikovať aj na oblasť penále. V neskoršom období už sám zákonodarca prostredníctvom inštitútu tzv. generálneho pardonu upravoval v niekoľkých časových štádiách odpustenie povinnosti zaplatiť penále s tým, že (s výnimkou § 293bj zákona č. 461/2003 Z. z.) už Sociálna poisťovňa nedisponuje diskrečnou právomocou čo do rozhodnutia o tom, či uloží povinnosť zaplatiť penále, alebo nie (pozri § 293ap, § 293bl, prípadne pomerne aktuálny generálny pardon upravený v § 293fz zákona č. 461/2003 Z. z.). To, že penále upravené v zákone č. 461/2003 Z. z. nemožno chápať ako súčasť správneho trestania možno nepriamo odvodiť aj od ďalšej skutočnosti vychádzajúcej zo samotnej definície správneho trestania ako činnosti orgánov verejnej správy v rámci vyvodzovania administratívno-právnej zodpovednosti vyjadrujúcej vzťah medzi páchatelom správneho deliktu (vo všeobecnom ponímaní) na jednej strane a štátom, respektíve štátom reprezentovaným subjektom (tu Sociálna poisťovňa) na strane druhej. Ide teda o dvojstranný právny vzťah existujúci medzi oprávneným subjektom a povinným subjektom, pričom podmienka vzniku takéhoto vzťahu vychádza v prvom rade z porušenia právnej povinnosti stanovenej príslušnou normou správneho práva, ktorá predpokladá za takéto porušenie administratívnu sankciu. Je síce pravdou, že v predmetnej veci sa jedná o dvojstranný právny vzťah jestvujúci medzi žalobcom ako právnickou osobou (povinný subjekt) a Sociálnou poisťovňou (oprávnený subjekt), je však potrebné si uvedomiť, že zákon č. 461/2003 Z. z. v ustanovení § 241a upravuje aj penále, ktoré je povinná platiť samotná Sociálna poisťovňa, to znamená „v trestnom“ ponímaní oprávnený subjekt - vykonávateľ verejnej správy, ktorá skutočnosť už sama o sebe naznačuje, že penále tak ako je upravené v zákone č. 461/2003 Z. z. nie je možné považovať za sankciu v rámci režimu správneho trestania. Navyše penále upravené v § 240 a v § 241a zákona č. 461/2003 Z. z. plnia obdobnú funkciu - postihujú dlžníka, ktorý je v omeškaní s riadnym a včasným platením poistného a povinných príspevkov (§ 240), prípadne príspevkov na starobné dôchodkové sporenie (§ 241a). Podľa názoru najvyššieho správneho súdu má navyše penále na rozdiel od sankcie skôr kompenzačný charakter, prostredníctvom ktorého sa kompenzuje ekonomická ujma, ktorá vznikla na verejnom rozpočte tým, že nebolo poistné zo strany fyzickej osoby, alebo právnickej osoby zaplatené riadne a včas. V tomto smere možno podporne odkázať na rozsudok veľkého senátu najvyššieho správneho súdu z 27. septembra 2023, sp. zn. 1SVs/5/2022 (bod 31), podľa ktorého cit.: „Ustanovenie § 240 zákona č. 461/2003 Z. z. viaže penále výlučne na neodvedenie poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie v určenej lehote vôbec alebo v správnej výške. Podľa citovaného ustanovenia je sadzba penále určená na 0,05% denne, teda 18,25 až 18,3% ročne, a určuje sa výlučne z dlžnej sumy (teda zo sumy poistného, s ktorého odvedením je povinná osoba v omeškaní). Jeho výška je tak závislá výlučne od dlžnej sumy a trvania omeškania, ktoré sa podľa citovaného ustanovenia končí okamihom, kedy príslušná platba dôjde na účet žalovanej alebo sa zaplatí v hotovosti, prípadne exekútorovi. Ide teda dôsledne len o obdobie, počas ktorého žalovaná nemá v príslušnom fonde (§ 158 cit. zák.) k dispozícii finančné prostriedky z poistného, pretože ich stále má u seba (a podľa okolností užíva) povinná osoba. Podľa veľkého senátu tak penále podľa citovaného ustanovenia predstavuje osobitný kompenzačný inštitút, ktorý má kompenzovať ujmu Sociálnej poisťovne a prospech povinnej osoby z oneskoreného zaplataenia poistného. (...).“

49. Možno preto uzavrieť, že penále upravené v zákone č. 461/2003 Z. z. predstavuje z právneho predpisu vyplývajúci dôsledok porušenia povinnosti uhradiť poistné (a povinné príspevky) riadne a včas. Vzniká v každom prípade oneskorenej platby poistného (a povinných príspevkov). Pohľadávka na penále vzniká na základe zákona a pri poznaní výšky poistného a povinných príspevkov, dňa jeho splatnosti, doby trvania omeškania a percentuálnej sadzby, ktorá v danom prípade vyplýva priamo zo zákona, je táto pohľadávka určiteľná čo do svojej výšky ku ktorémukol'vek dňu omeškania bez toho, aby bola striktno formalizovaným postupom vyúsťujúcim do vydania rozhodnutia zo strany Sociálnej poisťovne aj predpísaná. Skutočnosť, že penále nebolo predpísané rozhodnutím, nebráni Sociálnej

poisťovni jeho riadnemu vyčísleniu a prihláseniu v podobe pohľadávky v reštrukturalizačnom konaní. Bez rozhodnutia o predpísaní penále dlžník nemá sankcionovateľnú právnu povinnosť penále zaplatiť, avšak v prípade dopadu účinkov zákona č. 7/2005 Z. z. na konkrétny prípad podľa názoru súdu niet prekážky, ktorá by bránila Sociálnej poisťovni uplatneniu takejto pohľadávky prihláškou v reštrukturalizačnom konaní. Najvyšší správny súd zároveň zdôrazňuje, že na účely výkonu sociálneho poistenia a mimo rámca reštrukturalizačného konania je stále kľúčovým právnym predpisom zákon č. 461/2003 Z. z. vrátane jeho ustanovenia § 240 v spojení s § 178 ods. 1 písm. a/ bod deviaty).

50. Žalobca ďalej na podporu svojich tvrdení odkazoval na závery plynúce z rozsudku najvyššieho súdu z 23. mája 2017, sp. zn. 1Sžf/2/2016 (bližšie pozri bod 15 tohto rozsudku), ktorého závery si následne osvojil aj veľký senát najvyššieho súdu v rozsudku z 27. januára 2021, sp. zn. 1Vs/3/2020. Naproti tomu krajský súd opierajúc sa o názor žalovanej uviedol, že predmetný rozsudok nesúvisí s tu prejednávanou vecou, nakoľko sa týka oblasti daní a nie otázok vecne upravených výlučne zákonom č. 461/2003 Z. z. V tomto smere najvyšší správny súd uvádza, že penále aj s ohľadom na v predchádzajúcich bodoch zmieňované skutočnosti má povahu (sankčného) úroku z omeškania a obdobne ako úrok z omeškania upravený v zákone č. 563/2009 Z. z. (pôvodne sankčný úrok podľa § 35b zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov, ktorý sa podľa § 165 ods. 7 zákona č. 563/2009 Z. z. považuje za úrok z omeškania) čo do svojej podstaty primárne postihuje dlžníka, ktorý je v omeškani s riadnym a včasným platením poisťného (a povinných príspevkov). Úrok z omeškania podľa zákona č. 563/2009 Z. z. zase postihuje daňový subjekt, ktorý riadne a včas nezaplatí, alebo neodvedie daň, rozdiel dane, preddavok na daň a iné (bližšie pozri § 156 ods. 1 zákona č. 563/2009 Z. z.) s tým, že spoločný znak oboch inštitútov (penále / úrok z omeškania) je determinovaný ich verejnoprávnou povahou, a teda pohľadávky vzniknuté na ich základe majú verejnoprávnú povahu. Potom za účelom zabezpečenia jednoty výkladu s dôrazom na spoločný znak oboch druhov pohľadávok bolo potrebné zohľadniť aj závery plynúce z rozsudku označeného žalobcom a následne čo do materiálnej podstaty aj potvrdeného veľkým senátom najvyššieho súdu rozsudkom z 27. januára 2021, sp. zn. 1Vs/3/2020.

51. S ohľadom na závery obsiahnuté v predchádzajúcich bodoch tohto rozsudku, najvyšší správny súd už nepovažoval za potrebné sa vysporiadavať s ďalším žalobcom uplatneným kasačným dôvodom spočívajúcim v namietanom odklone od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu (§ 440 ods. 1 písm. h/ SSP).

VI. Záver

52. Vzhľadom na uvedené dôvody najvyšší správny súd dospel k záveru, že krajský súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP) a nadväzne na to využíjúc pritom (aj s poukazom na zásadu rýchlosti a hospodárnosti konania podľa § 5 ods. 7 SSP) zákonom danú možnosť zmeny rozhodnutia krajského súdu, rozsudok krajského súdu postupom podľa § 462 ods. 2 SSP zmenil tak, že rozhodnutie žalovanej z 13. februára 2020, číslo 0004431002020 zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie.

53. Žalovaná je v ďalšom konaní viazaná právnym názorom vysloveným v tomto rozsudku (§ 469 SSP).

VII. Trovy

54. O trovách konania rozhodol najvyšší správny súd podľa § 467 ods. 2 SSP v spojení s § 467 ods. 1, § 167 ods. 1 a § 175 ods. 1 SSP tak, že žalobcovi, ktorý v konaní dosiahol úspech, priznal nárok na náhradu trov konania na krajskom súde a kasačnom súde. O výške náhrady trov konania rozhodne v súlade s § 3 ods. 3 písm. a/ zákona č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov Správny súd v Banskej Bystrici po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 175 ods. 2 SSP).

55. Toto rozhodnutie prijal najvyšší správny súd v senáte pomerom hlasov 7 : 0 (§ 139 ods. 4 veta prvá SSP v spojení s § 452 ods. 1 SSP).

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.